

Оскільки назва «литовсько-руська держава» не була офіційною, а є штучним, кабінетним витвором, вона має писатися з малої літери. Крім того, автор, максимально литуанізуючи імена князів, мінімалізує «руськість» цієї держави. Традиційні ослов'янені імена литовських володарів уже давно закріплені й усталені в історичних джерелах та науковій літературі, тому, на нашу думку, цей прийом не додає якоїсь новизни чи оригінальності монографії. Проте ми залишаємо за автором право користуватися й такими назвами.

Навряд чи правомірно відлучати І.Линниченка від кола українських істориків. За дослідницькою проблематикою, походженням та, найголовніше, належністю до учнів В.Антоновича він є представником української (на той час «южнорусской») історіографії. Його політична і громадянська позиція тут ні до чого, адже йдеться про науку, а не про політику. Аналогічною є також проблема «ідентифікації» Д.Зубрицького, І.Шараневича, А.Петрушевича, котрих автор чомусь аморфно окреслює «галицько-руськими» вченими.

Не завадило б також подати у висновках узагальнену систематизацію й класифікацію вивченої за проблемою історіографії. Тобто більш чітко та конкретно окреслити основні напрями, школи, угруповання вчених за періодами (хронологією), тематикою досліджень, поглядами на історію, ідеологією, а також національною і територіальною ознаками тощо. Водночас цей важливий для історіографії праці підсумок відсутній. Можливо, тому немає згадки про існування школи «західноруського права» – групи вчених, яка, використовуючи новий тоді історико-юридичний метод, вивчала політичний устрій та внутрішню історію ВКЛ. Тим більше, що всі вони згадуються автором, але як окремі дослідники.

У цілому ж можна констатувати, що підготовлена В.Василенком монографія є солідним внеском до української історичної науки. Це завершена праця, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують поставлене завдання. Вона матиме суттєве значення не лише для історії, а й для політології, державо- і правознавства та історичної географії.

В.М.Заруба (Дніпропетровськ)

Проблеми регіональної історії в контексті загальноукраїнських подій. Наукові дослідження і документи. – К.: Синопис, 2009. – 208 с.

Під такою назвою у серії «Історія регіонів України» вийшов ювілейний збірник наукових статей та документів, підготовлений із нагоди 10-річчя діяльності Лисянської районної організації «Витоки» Національної спілки краєзнавців (НСК) України. Матеріали книги висвітлюють динаміку краєзнавчого руху в державі й, зокрема, на Черкащині, засвідчують внесок спілки «Витоки» у його розвиток, знайомлять читачів з історією та відродженням місцевого козацтва. Структурно вона складається з офіційної частини, наукових студій, матеріалів, спогадів та повідомлень. Додатки представлено документами, листами й фотографіями. У передмові академіка НАНУ, голови правління НСК України, Героя України П.Тронька і члена-кореспондента НАНУ О.Реєнта звернуто увагу на розвиток краєзнавчого руху у державі, зокрема у Черкаській області.

Офіційну частину збірника відкриває постанова Кабінету Міністрів України №908 від 16 жовтня 2008 р. «Про надання Всеукраїнській спілці краєзнавців статусу національної». Про роботу IV з'їзду НСК, що відбувся 28 жовтня 2008 р. у Києві, повідомляється у статті канд. іст. наук, доцента Л.Хойнацької. Результати діяльності організації «Витоки» у контексті розвитку краєзнавства Черкащини підсумовує розвідка канд. іст. наук, доцента, голови Правління Черкаської обласної організації НСК України В.Мельниченка та О.Березовської.

Вагомими за значенням є матеріали наукового розділу, котрі складаються з досліджень фахівців із минулого України й Польщі, історії держави і права України, конституційного та міжнародного права й вітчизняного історичного краєзнавства. Процес вивчення селянського повстанського руху 1917–1923 рр. науковцями організації «Витоки» проаналізовано у статті канд. іст. наук, доцента, голови Лисянської районної організації «Витоки» НСК України В.Щербатюка.

У дослідженні Ю.Нестеренка повідомляється про створення Лисянського районного осередку «Work & Luck International» Міжнародного громадського товариства «Україна – Польща – Німеччина». Діяльність його передбачено в рамках перспектив розгортання відносин між трьома країнами, що формуються у контексті заходів, спрямованих на розширення Європейського Союзу. Таким чином, відбуватиметься посилення динаміки стратегічного партнерства як на державному, так і регіональному рівнях.

Проблеми історії козацької доби та сучасного козацького руху на Лисянщині розкриваються у студіях д-ра іст. наук, заслуженого діяча науки і техніки України Т.Чухліба, канд. іст. наук О.Березовського й О.Гаврилюка. Зокрема привертає увагу своєю дослідницькою новизною стаття Т.Чухліба «Лисянський гетьман Степан Опар», де вчений акцентував увагу на тому, що саме останній, проголосивши себе 1665 р. гетьманом Правобережної України, намагався відродити багато чого з політики Б.Хмельницького. Йому вдалося, як зазначив автор, на певний час сконсолідувати козацтво правобережної української Гетьманщини. Проте, на переконання Т.Чухліба, саме відвертий радикалізм як у внутрішній, так і зовнішній політиці не дозволив С.Опарі на тривалий час затриматися на гетьманському уряді. Дослідник підкреслив, що пам'ять про одного з найбільш яскравих володарів гетьманської булави ще належно в Україні не оцінено, та підтримав ініціативу громадськості Черкаської області щодо встановлення у Лисянці меморіального знаку або ж пам'ятника на честь С.Опари.

Деякі наукові доробки, уміщені у книзі, викликали дискусії серед учених. Наприклад, дослідник із Польщі, д-р гуманістичних наук, доцент О.Голиченко стверджував, що на початку Звенигородського повстання 1918 р. зброєю його учасників забезпечив місцевий комендант М.Павловський. У статті канд. іст. наук О.Березовського «Лисянський козацький полк» акцентується увага на новопосталих в історичних дослідженнях думці про те, що 1648 р. його очолював М.Кривоніс.

Історії впровадження магідебурзького права в українських землях, розвитку сервітутних поземельних відносин на Правобережжі XIX – початку XX ст., допоміжним органам охорони правопорядку на селі в УНР часів Директорії присвячено студії канд. юрид. наук, доцента Б.Калиновського, канд. іст. наук, доцента П.Захарченка й канд. юрид. наук В.Довбні. Питання про висвітлення діяльності українських політичних партій у Наддніпрянщині XIX – початку XX ст. та їх преси у вітчизняній історіографії розкрито у статтях члена-кореспондента НАНУ, заслуженого працівника освіти України В.Колесника й канд. іст. наук О.Березовського.

У розділі «Спогади і повідомлення» акцентується увага на проведенні Лисянською районною організацією «Витоки» наукових досліджень, конференцій, круглих столів, підбиваються підсумки та результати цих заходів, уміщено мемуари відомих в Україні й за її межами осіб.

Розділи книги доповнюють додатки, значна частина з яких є результатом науково-пошукових експедицій членів організації «Витоки» НСК України, що допомагає кращому розумінню її діяльності та внеску у дослідження окремих питань історичної науки, розвитку вітчизняного краєзнавчого руху.

Більшість наукових статей рецензованого збірника базується на нових та опублікованих документах, монографіях, мемуарній літературі. Проте впадає в око відсутність у поодиноких дослідженнях архівних джерел. Бракує також аналізу праць зарубіжних істориків із розглядуваних проблем, з якими український читач не завжди має можливість ознайомитися. Цінність книги полягає в тому, що вона дає можливість побачити перспективні напрямки подальшої науково-краєзнавчої роботи на Черкащині, простежити зв'язок регіональних краєзнавчих осередків із загальноукраїнськими організаціями. Збірник може використовуватися як навчальний посібник при вивченні окремих історії держави і права України, історичного краєзнавства.

О.В.Кузьминець (Київ)